

О. О. Макаревич

м. Житомир

РЕАКТИВНІ ВИСЛОВЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ПІДЛІТКІВ В АСПЕКТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

Лінгвістична прагматика вивчає особливості використання мови комунікантами в актах мовленнєвого спілкування. Це спілкування характеризується комунікативними цілями співрозмовників, часом і місцем мовленнєвого акту, рівнем знань комунікантів, їхніми соціальними статусами, психологічними й біологічними особливостями, правилами й конвенціями мовленнєвої поведінки, прийнятими в конкретному суспільстві [1]. Для дослідника процесу комунікації, важливе вивчення не стільки мови як лінійного процесу, скільки в якості об'ємної комунікативної взаємодії (інтерації) принаймні двох комунікантів [2:36]. Дослідження когнітивних станів, процесів і операцій торкається кожного учасника комунікації, у ментальній сфері якого мають місце процеси концептуалізації, категоризації, створення інтенцій, реалізації дискурсивних стратегій і тактик. Тому в дослідженні реактивних мовленнєвих актів діалогічного дискурсу не остання роль приділяється адресату повідомлення [3:83; 4].

Комунікативна поведінка адресата визначається його комунікативною свідомістю. Вона утворюється сукупністю ментальних комунікативних категорій і концептів, що містять знання про структуру самої комунікації, набору прийнятих у суспільстві норм і правил комунікації, а також комунікативні установки свідомості. Комунікативна свідомість також містить в собі контекстні, інтераційні й мовні знання [5: 270-271]. Контекстні знання – це позамовні знання про світ, але досить релевантні, що входять у якості обов'язкового компонента до комунікативної свідомості носія мови. Інтераційні знання визначають, що й коли слід говорити у межах конкретної комунікативної ситуації, які типи мовленнєвих актів використовувати. Мовні знання – це знання про те, якими мовними засобами (словами, виразами, інтонацією) треба виражати певний комунікативний намір.

Комунікативна поведінка конкретного адресата додатково залежить від ряду факторів, які можна поділити на суб'єктивні й об'єктивні. Суб'єктивні фактори: емоційний стан особистості, темперамент, фізичний стан (алкогольне або наркотичне сп'яніння, шок на базі фізичного травмування). Об'єктивні фактори: власна стать та стать співрозмовника [6], соціально-статусні характеристики мовців (освіта, расова приналежність), адресатно-адресантна конфігурація комунікативної ситуації (батьки-підлітки, підлітки-підлітки, підлітки-дорослі), тип комунікативно-предметної ситуації.

Розглянемо конкретні приклади залежності реакцій у комунікативній поведінці американського тинейджера від варіації вказаних вище факторів:

- (1) - *There's a higher power that will judge you for your indecency.*
- **Tom Cruise?**
- *I hope for your sake that God has a sense of humor.*
- **Oh, I have 17 years' worth of anecdotal proof he does.** (Easy A, 2010)
- (2) - *Language like this would've warranted a visit years ago.*
- **This is the first time I've done anything remotely misbehavioral.**
- *This is foul.*
- **I know. I am so...I'm really, really sorry.** (Easy A, 2010)

У прикладах 1 та 2 адресатом є одна і та ж білошкіра дівчина-підліток, що навчається у державній школі та належить до середнього класу. Але, оскільки, у першому випадку адресантом виявляється також дівчина-підліток, поведінка якої дратує адресата, комунікативна поведінка останнього є конфронтативною, що актуалізується тактикою іронії за допомогою квесетива *Tom Cruise?* та асертива *Oh, I have 17 years' worth of anecdotal proof he does.*

У другому випадку адресатно-адресатна конфігурація підліток - директор школи і асиметричні соціально-статусні характеристики мовців зумовлюють кооперативну поведінку адресата, що виражається у тактиці згоди за допомогою відповідних сатисфактивів: *This is the first time I've done anything remotely misbehavioral; I know. I am so...I'm really, really sorry.*

Таким чином, можна зробити висновок, що комунікативна поведінка американського підлітка керується і зумовлюється певними нормами, які дозволяють охарактеризувати її як кооперативну, конфронтативну, або конфліктну. Реактивні мовленнєві акти становлять істотний елемент діалогічного дискурсу, являючись засобом реалізації відповідних стратегій у мові (кооперації, конфронтації або конфлікту). Їхній вибір обумовлений, з одного боку, ситуацією спілкування, а з іншого – індивідуальними особливостями адресата та адресанта. У подальших перспективах – систематизація та типологізація варіацій комунікативної поведінки американських підлітків у залежності від суб'єктивних та об'єктивних факторів, а також комунікативної свідомості адресата-підлітка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Байгазакова А.М. Прагматика речевого акта поздравления в английском и башкирском языках/А.М. Байгазакова // Вестник Башкирского университета. 2010. Т. 15. № 3-1. С. 1044-1046
2. Маслова А.Ю. Введение в прагмалингвистику / А.Ю. Маслова ; 3-е изд. –М. : Флинта : Наука, 2010. – 152 с.
3. Винокур Т. Г. Говорящий и слушающий. Варианты речевого поведения / Т.Г. Винокур ; изд. 4. – М. : Эдиториал УРСС, 2009. – 176 с;
4. Карпчук Н. П. Адресованість в офіційному та неофіційному англomовному дискурсі (комунікативно-прагматичний аналіз) : автореф. дис.канд.філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н.П. Крапчук. – Харків, 2005. – 20 с.
5. Введение в теорию межкультурной коммуникации : учебное пособие /

Л.И. Гришаева, Л.В. Цурикова. – 5-е издание, исправленное и дополненное. – Москва : Академия, 2008. – 352 с.

6. Борисенко Н. Д. Порушення принципу кооперації в міжгендерному спілкуванні персонажів сучасної британської драми / Н. Д. Борисенко // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 24. – Ч. 1. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2008. – С. 97–102.